

POSTANOWIENIE

Dnia 15 października 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania M.K.
przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
o podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 15 października 2025 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi
z dnia 19 marca 2025 r., sygn. akt III AUa 290/24,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. oddala wniosek Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia
Społecznego o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.**

(J.C.)

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Łodzi wyrokiem z dnia 6 lutego 2024 r. oddalił odwołanie ubezpieczonej M.K. od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 29 sierpnia 2023 r. stwierdzającej ustanie ubezpieczenia społecznego rolników ubezpieczonej w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego od dnia 1 marca 2011 r. do dnia 21 września 2021 r., ubezpieczenia emerytalno-rentowego od dnia 8 listopada do dnia 1 grudnia 2021 r. oraz ustanie obowiązku opłacania składek za wymienione w decyzji okresy.

Sąd Okręgowy ustalił, że ubezpieczona podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników od dnia 1 lipca 2003 r., które ustało z dniem 22 września 2021 r. z powodu wydzierżawienia gruntów rolnych. W dniu 8 października 2021 r. nabyła prawo do renty rolniczej z tytułu całkowitej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym od dnia 29 lipca 2021 r. do dnia 31 sierpnia 2022 r. W związku z tym. wniosła o objęcie jej dobrowolnym ubezpieczeniem emerytalno-rentowym od dnia 8 listopada do dnia 1 grudnia 2021 r., a wniosek ten został uwzględniony. Decyzją z dnia 8 września 2022 r. Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego przyznał ubezpieczonej prawo do emerytury rolniczej.

W dniu 18 sierpnia 2023 r. Placówka Terenowa KRUS w B. otrzymała formularz austriackiej instytucji ubezpieczeniowej P5000 - poświadczenie okresów ubezpieczenia/zamieszkania - z którego wynikało, że ubezpieczona w okresach: od dnia 1 marca 2011 r. do dnia 31 grudnia 2016 r. oraz od dnia 1 kwietnia 2017 r. do dnia 31 stycznia 2023 r. była zatrudniona jako pracownik najemny, od dnia 1 stycznia do dnia 31 marca 2017 r. była bezrobotna i z tych tytułów podlegała obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu w Austrii. W konsekwencji Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego wydał zaskarżoną w tej sprawie decyzję, wskazując, że w okresie od dnia 1 marca 2011 r. do dnia 30 czerwca 2023 r. ubezpieczona podlegała ubezpieczeniu społecznemu w Austrii. A zatem, zgodnie z art. 3a ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2025 r., poz. 197 ze zm.) ustały warunki uzasadniające podleganie jej ubezpieczeniu rolników w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego od dnia 1 marca 2011 r. do dnia 21 września 2021 r. oraz ubezpieczenia emerytalno-rentowego w okresie od dnia 8 listopada do dnia 1 grudnia 2021 r.

Sąd Okręgowy wyjaśnił, że w ubezpieczeniu społecznym rolników obowiązuje zasada, iż w razie posiadania innego tytułu do ubezpieczenia lub podlegania zaopatrzeniu społecznemu obowiązek ubezpieczenia rolniczego jest wyłączony, ponieważ zawsze pierwszeństwo ma tytuł nierolniczy. Jedyne wyjątek dotyczy zbiegu ubezpieczenia rolniczego z obowiązkiem ubezpieczenia z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej. W niniejszej sprawie bezspornym było wykonywanie przez ubezpieczoną pracy najemnej oraz

pobieranie zasiłku dla osób bezrobotnych na terenie Austrii, a w takim wypadku zastosowanie miał art. 11 ust. 3a rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U.U.E.L.2004.166.1) stosownie do którego osoba wykonująca w Państwie Członkowskim pracę najemną lub pracę na własny rachunek podlega ustawodawstwu tego Państwa Członkowskiego. Świadczenie pracy na terenie Austrii spowodowało, że ubezpieczona przestała podlegać rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu w Polsce i bez znaczenia było, czy w tym okresie prowadziła choćby epizodycznie działalność rolniczą w Polsce.

Sąd Apelacyjny w Łodzi wyrokiem z dnia 19 marca 2025 r. oddalił apelację ubezpieczonej.

Sąd Apelacyjny w pierwszej kolejności podkreślił, że podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników posiada właściwości subsydiarne, a to oznacza ustawowy prymat podlegania innemu niż rolniczy tytuł ubezpieczenia społecznego przez rolnika równocześnie prowadzącego gospodarstwo rolne. Reguła ta skutkuje automatyzmem polegającym na wykluczeniu z mocy prawa z ubezpieczenia rolniczego w razie podjęcia aktywności skutkującej objęciem „innym ubezpieczeniem społecznym”. Wobec tego w zaskarżonej decyzji prawidłowo zastosowano dyspozycję art. 3a ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, wedle którego ubezpieczenie ustaje od dnia następującego po dniu, w którym ustały okoliczności uzasadniające podleganie ubezpieczeniu i wyłączono ubezpieczoną z obowiązkowego i dobrowolnego ubezpieczenia społecznego rolników w okresach wskazanych w zaskarżonej decyzji.

Ponadto Sąd Apelacyjny uwypuklił, że z informacji zamieszczonej w decyzji z dnia 17 października 2003 r. wynikało, że rolnik jest zobowiązany informować KRUS o okolicznościach mających wpływ na podleganie temu ubezpieczeniu. Pouczenie to ma charakter generalny i nie wymienia enumeratywnie okoliczności powodujących ustanie podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, jednak jasno wskazuje na obowiązek poinformowania KRUS o okolicznościach mogących skutkować na podleganie temu ubezpieczeniu, a do takiej niewątpliwie należy podjęcie zatrudnienia. Bez znaczenia pozostawało przy tym, że w dacie wydania pouczenia Polska nie należała do Unii Europejskiej i nie obowiązywały przepisy o

unijnej koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego. Zaskarżona decyzja nie narusza także zasady proporcjonalności, gdyż wyłączenie z ubezpieczenia społecznego rolników nie pozbawiło ubezpieczonej jedynych świadczeń, ponieważ w miejsce tych samych okresów ubezpieczenia w KRUS ma ona zaliczone okresy ubezpieczenia w systemie powszechnym.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wniosła ubezpieczona, zaskarżając wyrok ten w całości i domagając się jego zmiany przez stwierdzenie ustania ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego, macierzyńskiego oraz emerytalno-rentowego rolników od dnia 20 lipca 2023 r., ewentualnie uchylenia wyroku Sądu Okręgowego oraz zaskarżonej decyzji w całości i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

W skardze zarzucono naruszenie prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie art. 3a ust. 1 w związku z art. 16 ust. 1 art. 62 ust. 1 pkt 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w związku z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca wskazała na istniejącą rozbieżność orzecznictwa sądów powszechnych w przedmiocie określenia zakresu wykonania obowiązku informacyjnego KRUS wobec ubezpieczonych, a w rezultacie na potrzebę wykładni art. 62 ust. 1 pkt 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. W ocenie skarżącej wykonanie obowiązku informacyjnego winno być maksymalnie uszczegółowione, a co najmniej powinno obejmować obowiązek indywidualnego informowania ubezpieczonych o zmianach prawa, które mogą powodować ustanie ubezpieczenia społecznego rolników.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną Prezes KRUS wniósł o oddalenie skargi oraz o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub

wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek, gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o jakich stanowi art. 398⁹ § 1 k.p.c.

W rozpoznawanej sprawie wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej oparty został na przesłance związanej z potrzebą wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.).

Skarżąca powinna zatem wykazać – czego zdecydowanie we wniosku zabrakło – że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości (ze sprecyzowaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają) nie doczekał się wykładni, bądź niejednolita jego wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które to orzecznictwo należy przytoczyć (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133; z dnia 13 grudnia 2022 r., I USK 21/22, LEX nr 3556521; z dnia 28 czerwca 2023 r., I USK 160/22, LEX nr 3575124). Oczywiście jest, że budzący wątpliwości interpretacyjne przepis musi mieć zastosowanie w sprawie, a jego wykładnia mieć znaczenie dla jej rozstrzygnięcia. Przedmiotem zainteresowania Sądu Najwyższego jest jednak sam przepis, a nie rozstrzygnięcie konkretnego sporu. Stąd też wspomniane wątpliwości interpretacyjne powinny być na tyle poważne, by ich wyjaśnienie nie sprowadzało się do prostej wykładni przepisów. W tym wyraża się publicznoprawny charakter skargi kasacyjnej. Celem realizowanym w wyniku rozpoznania skargi kasacyjnej jest bowiem ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni przepisów prawa oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój jurysprudencji i prawa pozytywnego, a nie korekta orzeczeń wydawanych przez sądy powszechne (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147 i z dnia 23 lutego 2023 r., III USK 163/22, LEX nr 3538161).

Tymczasem skarżąca we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania jedynie postuluje o maksymalne uszczegółowienie obowiązku informacyjnego KRUS oraz podkreśla konieczność indywidualnego informowania ubezpieczonych o zmianach prawa, tracąc zupełnie z pola widzenia ustawowe obowiązki KRUS określone w art. 62 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, do których bynajmniej nie należy świadczenie bieżącej obsługi i pomocy prawnej każdego z ubezpieczonych w tym systemie. Zadania KRUS zawarte w przywołanym przepisie można w uproszeniu sprowadzić do dwóch płaszczyzn, tj. obsługi świadczeniobiorców i obsługi ubezpieczonych, głównie w zakresie wypłaty świadczeń (zob. J. Wantoch-Rekowski, Rozdział XI Finanse ubezpieczenia społecznego rolników a budżet państwa [w:] System ubezpieczeń społecznych a budżet państwa, Warszawa 2014, LEX/el.). Prawdą jest, że KRUS prowadzi również działalność w zakresie informowania ubezpieczonych i świadczeniobiorców o prawach i obowiązkach wynikających z ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, o czym stanowi art. 62 ust. 1 pkt 4 ustawy, ale przepis ten nie kreuje indywidualnego obowiązku pouczenia ubezpieczonego o każdej zmianie prawa. To na ubezpieczonym rolniku spoczywa obowiązek dołożenia należytej staranności w uzyskaniu stosownej wiedzy na tematy dla niego istotne, np. czy podjęcie zatrudnienia (poza Polską) wywoła dla niego konsekwencje natury prawnej, właśnie na płaszczyźnie ubezpieczenia społecznego rolników.

Ponadto o rozbieżności w orzecznictwie sądów nie świadczą bynajmniej różne rozstrzygnięcia sądów powszechnych – na co szczególną uwagę próbuje zwrócić skarżąca – które wydane zostały na podstawie odmiennych stanów faktycznych. Sąd Najwyższy jednolicie przyjmuje, że nie stanowi rozbieżności w orzecznictwie wydawanie odmiennych orzeczeń w różnych stanach faktycznych, a nie z uwagi na różną wykładnię danego przepisu (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 maja 2025 r., I CSK 3985/24, LEX nr 3865248). Wielokierunkowość stosowania prawa oraz różnorodność orzecznictwa nie stanowią przyczyny kasacyjnej przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.

Nie można też nie zauważyć, czego nie kwestionuje skarżąca, że otrzymała ona decyzję z dnia 17 października 2003 r., na odwołanie której znajdowała się informacja o obowiązku powiadomienia KRUS o okolicznościach mających wpływ

na podleganie ubezpieczeniu (do których niewątpliwie należy podjęcia pracy najemnej w Austrii), czego nie uczyniła - działając wbrew własnemu interesowi – a ustalenia te wiążą Sąd Najwyższy (art. 398¹³ § 2 *in fine* oraz art. 398³ § 3 k.p.c.).

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Sąd Najwyższy oddalił wniosek Prezesa KRUS zawarty w odpowiedzi na skargę o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym, ponieważ z treści wniosku zgłoszonego w odpowiedzi na skargę kasacyjną nie wynika, aby pełnomocnik domagał się zasądzenia kosztów postępowania kasacyjnego w przypadku nieprzyjęcia skargi do rozpoznania.

Żądanie zasądzenia kosztów w postępowaniu kasacyjnym odnosiło się wyłącznie do wydania przez Sąd Najwyższy wyroku oddalającego skargę kasacyjną – w razie przyjęcia jej do rozpoznania. Natomiast koszty odpowiedzi na skargę kasacyjną, w której nie wskazano argumentów dotyczących przyczyn kasacyjnych (art. 398⁹ § 1 k.p.c.) uzasadniających odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie mogą być uznane – w razie odmowy przyjęcia skargi do rozpoznania – za koszty celowej obrony w rozumieniu art. 98 § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 stycznia 2015 r., V CSK 353/14, LEX nr 1628961 czy z dnia 20 sierpnia 2014 r., II CSK 77/14, OSNC 2015 nr 7-8, poz. 91).

(J.C.)

[r.g.]